

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 184/2021-27

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára, zo sudkyne Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKČIA] [REDAKČIA] zastúpeného advokátom JUDr. Milanom Slobodníkom, Štúrova 20, Košice, proti postupu Okresného súdu Košice-okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 652/2016 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Košice-okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 652/2016 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Košice-okolie **prikazuje** v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 652/2016 konať bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadost'učinenie v sume **1 000 eur**, ktoré mu **je** Okresný súd Košice-okolie **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Košice-okolie **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **691,34 eur** a zaplatiť ich právnenému zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a argumentácia sťažovateľa

1. Ústavnému súdu bola 8. marca 2021 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľa, ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice-okolie (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 652/2016 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

2. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 184/2021-11 z 31. marca 2021 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa v celom rozsahu.

3. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ podal 18. augusta 2016 na okresnom súde žalobu o náhradu škody, ktorá mu mala vzniknúť nezákonnými rozhodnutiami orgánov verejnej moci v trestnom konaní o jeho trestnom stíhaní. Okresný súd 14. novembra 2016 vyzval sťažovateľa na zaplatenie súdneho poplatku. Dňa 4. apríla 2017 podala žalovaná strana vyjadrenie k žalobe, pričom toto vyjadrenie zaslal okresný súd sťažovateľovi až 10. apríla 2018. Sťažovateľovi bolo 24. februára 2021 odoslané predvolanie na pojednávanie nariadené okresným súdom na 8. apríl 2021. Okrem týchto úkonov nebol zo strany súdu prvej inštancie vykonaný žiadny úkon.

4. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľa je tvrdenie, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, keďže ani po takmer 5 rokoch od podania žaloby nebolo vo veci okresným súdom rozhodnuté a nebolo vykonané ani jedno pojednávanie. Podľa jeho názoru okresný súd vo veci okrem počiatkových úkonov nekoná, je pasívny, pričom dĺžka tohto konania je neprimeraná. Až po 3 rokoch od doručenia vyjadrenia žalovanej strany sťažovateľovi nariadil okresný súd prvé pojednávanie vo veci na 8. apríl 2021.

Podľa sťažovateľa jeho vec nie je právne zložitá. Sťažovateľ svojím správaním neprispel k vzniknutým prietahom. V danej veci nepodal sťažnosť na prietahy v konaní podľa § 62 a nasl. zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“), pretože z dôvodu neprimeranej dĺžky napadnutého konania by mu táto sťažnosť nezaručila pre ochranu jeho práv potrebnú účinnosť.

5. Na základe uvedeného sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd vydal nález, v ktorom vysloví, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, prikáže okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov a prizná mu finančné zadosťučinenie a trovy konania.

II.

Vyjadrenie všeobecných súdov a replika sťažovateľa

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

6. V podaní doručenom ústavnému súdu 6. mája 2021 predsedníčka okresného súdu k ústavnej sťažnosti po predložení chronológie vykonaných procesných úkonov uviedla, že v napadnutom konaní možno konštatovať nečinnosť okresného súdu, a to v období „od novembra 2016, kedy žalobca zaplatil súdny poplatok na základe výzvy súdu do marca 2017, kedy súd doručoval žalobu na vyjadrenie žalovanému; od apríla 2017, kedy bolo súdu doručené vyjadrenie žalovaného k žalobe do apríla 2018, kedy vyjadrenie žalovaného bolo doručované žalobcovi na vyjadrenie a následne do marca 2020.“. Z dôvodu vyhlásených opatrení v súvislosti so šírením choroby COVID-19 (od marca 2020) nemožno posudzovať a vyhodnotiť neuskutočňovanie procesných úkonov ako nečinnosť okresného súdu. V uvedenej veci bol predsedníčkou okresného súdu nariadený dohľad, a to každý mesiac, a zároveň bol vykonaný pohovor so zákonnou sudkyňou. V závere predsedníčka okresného súdu argumentovala, že požadovaná suma finančného zadosťučinenia zo strany sťažovateľa je neprimeraná.

II.2. Replika sťažovateľa:

7. Sťažovateľ prostredníctvom právneho zástupcu v podaní doručenom ústavnému súdu 10. mája 2021 uviedol, že sa nestotožnil s obranou okresného súdu v súvislosti s pandémiou COVID-19 a s ňou spojenými obmedzeniami. Sťažovateľ trvá na tom, že v jeho právnej veci došlo k porušeniu ním uplatnených práv zo strany okresného súdu. K námietke nepodania sťažnosti na prietahy podľa zákona o súdoch sťažovateľ opätovne poukázal na judikatúru ústavného súdu, podľa ktorej sťažnosť na prietahy v konaní adresovaná predsedovi príslušného všeobecného súdu nemôže zaručiť potrebnú účinnosť v etape konania všeobecného súdu, keď konanie dosiahlo značne neprimeranú dĺžku. Vzhľadom na okolnosti jeho veci a dĺžku napadnutého konania (päť rokov), keď by sťažnosť na prietahy v konaní nezaručila pre ochranu jeho práv potrebnú účinnosť, sa sťažovateľ obrátil so svojou ústavnou sťažnosťou priamo na ústavný súd.

Podľa sťažovateľa civilné súdne konanie, ktoré bez uskutočnenia prvého pojednávania trvá tak dlho, možno už len na základe celkovej dĺžky jeho trvania považovať za nezlučiteľné s imperatívom ustanoveným v čl. 48 ods. 2 ústavy. Pri efektívnom postupe okresného súdu bolo možné o nároku sťažovateľa rozhodnúť v prijateľnom časovom intervale, a preto aj keď vo veci bolo okresným súdom vykonaných viacero úkonov, napadnuté konanie je poznačené zbytočnými prietahmi v dôsledku neefektívnej činnosti okresného súdu ako celku.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

9. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

10. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo na inom štátnom orgáne sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019).

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietáhom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy i práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

12. Prvým posudzovaným kritériom bola právna a faktická zložitost' veci. Predmetom konania pred všeobecnými súdmi je náhrada škody, ktorá mala sťažovateľovi vzniknúť nezákonným rozhodnutím, uplatnená podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Ústavný súd konštatuje, že ide o štandardnú vec patriacu do rozhodovacej agendy všeobecných súdov. Zo skutočností uvedených sťažovateľom a okresným súdom ani so zreteľom na povahu veci ústavný súd nezistil žiadnu takú okolnosť, ktorá by odôvodňovala záver o jej právnej či faktickej zložitosti.

13. Správanie sťažovateľa ako účastníka konania je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu označených práv sťažovateľa. V preskúmanom konaní ústavný súd nezistil závažné okolnosti, ktoré by bolo možné pripísať na ťarchu sťažovateľa v súvislosti s doterajšou dĺžkou konania v jeho veci.

14. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa, bol postup okresného súdu v napadnutom konaní.

15. Záver o tom, či dĺžka konania je alebo nie je ešte primeraná, možno formulovať vždy s ohľadom na faktory, ktorými bolo konanie bezprostredne ovplyvnené, pričom pri posudzovaní dôvodnosti tvrdenia o porušení práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (rovnako tak aj pri práve na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) je nutné ku každej veci pristupovať individuálne a zvažovať, či s ohľadom na okolnosti prípadu ide o priet'ahy neodôvodnené, teda či sú pričítateľné súdu (III. ÚS 188/2020).

16. Ústavný súd po preskúmaní postupu okresného súdu dospel k záveru, že závažnými nedostatkami, ktoré narušili plynulosť konania, boli obdobia nečinnosti, v ktorých okresný súd nekonal bez toho, aby mu v tom bránila závažná prekážka. Prvé obdobie nečinnosti možno identifikovať od novembra 2016, keď sťažovateľ zaplatil súdny poplatok na základe výzvy okresného súdu, do marca 2017. Druhé obdobie pasivity kvantifikovateľné nečinnosťou v rozsahu 12 mesiacov zistil ústavný súd v období konania od 5. apríla 2017 do 10. marca 2018 v súvislosti s doručovaním vyjadrenia žalovanej strany sťažovateľovi. Okresný súd zostal opätovne nečinný v období od 10. marca 2018 až do februára 2021, keď bolo nariadené pojednávanie na 8. apríl 2021. Z dôvodu pretrvávania núdzového stavu v súvislosti s pandemickou situáciou okresný súd 6. apríla 2021 nariadený termín pojednávania odročil na 18. máj 2021, keď bolo pojednávanie vykonané.

17. Ústavný súd v okolnostiach danej veci nemohol nevziať do úvahy aj okolnosť pandémie vírusu COVID-19 a s ňou spojených obmedzení, ktoré sa od marca 2020 významne dotkli aj výkonu súdnictva. Konkrétne šlo aj o možnosti vykonania súdnych pojednávanií, čo na ťarchu okresného súdu nemožno pripísať. V dôsledku tejto mimoriadnej pandemickej situácie na území Slovenskej republiky od marca 2020 sa tiež predĺžilo napadnuté konanie. Túto prekážku považuje ústavný súd za objektívnu skutočnosť brániacu skončeniu veci, a preto toto obdobie ústavný súd nevyhodnotil ako priet'ah v napadnutom konaní.

18. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že ojedinelá nečinnosť súdu, hoci aj v trvaní niekoľkých mesiacov, sama osebe ešte nemusí zakladať porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (napr. I. ÚS 42/01, II. ÚS 129/06, IV. ÚS 513/2020). Na kratšie obdobia nečinnosti ústavný súd spravidla prihliada, ak sa vyskytli opakovane a zároveň významným spôsobom ovplyvnili dĺžku súdneho konania. V posudzovanom prípade je zrejmé, že v postupe okresného súdu boli zaznamenané opakované obdobia nečinnosti. Okresný súd v napadnutom konaní teda nezvolil taký procesný postup, ktorý by smeroval k rýchlemu rozhodnutiu vo veci samej, a tým aj k rýchlemu odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľ stále nachádza. Iba rýchla ochrana subjektívnych práv môže byť dostatočne spravodlivá a účinná, šetriaca náklady nielen účastníkov konania, ale aj samotného súdu a pôsobí aj preventívno-výchovne či stabilizujúco a dôveryhodne na ostatných občanov.

19. Vzniknuté prieťahy v napadnutom konaní idú primárne na vrub okresnému súdu. K námietke sťažovateľa o jeho možnosti využiť iný účinný prostriedok nápravy (sťažnosť na prieťahy podľa zákona o súdoch), vychádzajúc z aktuálnej judikatúry ESLP, ako aj samotného ústavného súdu, v okolnostiach danej veci vzhľadom na trvanie napadnutého konania sťažovateľ bol oprávnený podať priamo ústavnú sťažnosť ústavnému súdu.

20. Ústavný súd teda nemohol považovať postup okresného súdu za súladný so základným právom sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov alebo právom na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto vyslovil, že doterajším postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

IV.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadost'učinenie

21. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd v nadväznosti na výrok uvedený v bode 1 výrokovej časti nálezu v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi prikázal okresnému súdu, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 7 C 652/2016 konal bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku nálezu).

22. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie, ak o to požiadal. Z § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak sa sťažovateľ domáha finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

23. Sťažovateľ sa domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 3 000 eur z dôvodov uvedených vo svojej ústavnej sťažnosti, poukazujúc na stav právnej neistoty a pocit sklamaní z neprímeranej dĺžky napadnutého konania.

24. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, I. ÚS 257/08). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

25. Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Berúc do úvahy najmä charakter predmetu konania, obdobie právnej neistoty sťažovateľa a všetky okolnosti daného prípadu, majú na pamäti, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je len zmiernenie ujmy pociťovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, ústavný súd považoval priznanie sumy 1 000 eur za finančné zadosťučinenie primerané konkrétnym okolnostiam prerokúvanej veci a v danom prípade spravodlivé (bod 3 výroku nálezu).

V.

Trovy konania

26. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Úspešný sťažovateľ si uplatnil nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby.

27. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom podľa § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov pozostávajúcu z odmeny advokáta za tri úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti a replika z 10. mája 2021). Za tieto úkony uskutočnené v roku 2021 patrí odmena v sume trikrát po 181,17 eur a režijný paušál v sume trikrát 10,87 eur.

Trovy právneho zastúpenia v sume 576,12 eur sa zvyšujú o 20 %, keďže advokát je aj platcom dane z pridanej hodnoty. Celkove teda trovy právneho zastúpenia predstavujú sumu 691,34 eur (bod 4 výroku nálezu).

28. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. mája 2021

Peter Molnár
predseda senátu